

ČESKÉ STŘEDISKO SIBMAS, SDRUŽENÍ DIVADELNÍCH KNIHOVEN, MUZEÍ A ARCHIVŮ

Helena Hantáková, Knihovna Divadelního ústavu, sekretář národního střediska SIBMAS, člen exekutivy mezinárodní organizace SIBMAS

Mezinárodní organizace SIBMAS byla založena v roce 1954. Cílem organizace je podporovat mezinárodní kontakty a všestrannou spolupráci mezi divadelními knihovnami, muzei a teatrologickými dokumentačními a informačními středisky. Jednacím jazyky jsou angličtina a francouzština. V čele organizace je prezident s dvouletým funkčním obdobím, dále pak ji řídí 16 volených členů exekutivy.

Na webových stránkách organizace se v pravidelných rubrikách objevují informace o divadelních kongresech, výstavách, festivalech a v neposlední řadě i informace o nových knihách. Dříve v klasické, nyní pouze v elektronické podobě zde vychází FIRT/SIBMAS Bulletin. Vedle organizace FIRT SIBMAS úzce spolupracuje s dalšími oborovými organizacemi. Jsou jimi:

- International Council of Museums ICOM
 - International Theatre Institute (ITI)
 - International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)
 - American Society for Theatre Research (ASTR)
 - Theatre Library Association (TLA)
 - International Organization of Scenographers, Theatre Architects and Technicians (OISTAT)
 - International Amateur Theatre Association (IATA/AITA)
 - Performing Arts Special Interest Group of Museums Australia (PASIG)
- Organizace je místem výměny praktických i teoretických zkušeností, koordinuje akce svých členů a umožňuje užší formy dlouhodobé i krátkodobé spolupráce. V minulých letech byly v rámci mezinárodní organizace SIBMAS zpracovávány tři zásadní dlouhodobé projekty:
- *The World Directory on Theatre Museums and Libraries (Světový adresář divadelních muzeí a knihoven)*. Páté vydání adresáře vyšlo v knižní podobě na jaře 1996. Od roku 2002 je dostupná pouze elektronická verze. V adresáři je zahrnuto okolo 7 000 mezinárodních institucí, které vlastní teatrologické sbírky. Vedle adresy a kontaktů je zde uvedena i stručná charakteristika sbírky. Vyhledávání je možné podle národního názvu instituce nebo jeho anglické verze, podle názvu sbírky nebo

podle anglického názvu města. Adresář spravuje redakční rada. Podněty na změny a doplnění jí zasílají zástupci národních organizací.

- *The International Bibliography of Theatre (IBT) (Mezinárodní divadelní bibliografie)*, vydávaná Theatre Research Data Centre at Brooklyn College of the City University of New York. Jedná se o článkovou divadelní bibliografii. Velice zajímavým aspektem je, že články byly vybírány a zpracovávány v jednotlivých zúčastněných zemích, čímž byla zaručena vysoká obsahová kvalita. K článkům je přidávána stručná anotace v angličtině. Poslední vydání ve formě knihy je z roku 1999. Sběr dat stále probíhá, ale plánuje se desetiletá kumulace na CD.
- *The World Encyclopedia of contemporary Theatre*, 6 vol. (1994–2000) Encyklopedie světového divadla vznikala v letech 1994 – 2000. Každý svazek je věnován jedné geografické oblasti (sv. 1 – Evropa, sv. 2 – Amerika, sv. 3 – Afrika, sv. 4 – Arabský svět, sv. 5 – Asie, Pacifik a sv. 6 – Bibliografie, rejstříky).

Nejpodstatnější část krátkodobých projektů tvoří výstavy, na jejichž přípravě se podílí více národních institucí. Výstavy jsou většinou koncipovány jako putovní a mnohdy jsou uvedeny i mimo autorské země. Příkladem ukázkou byla výstava s názvem „Shakespeare na středoevropských jevištích mezi dvěma světovými válkami 1918–1938“, kterou iniciovalo slovinské Divadelní muzeum v Lublani. Na tvorbě obsahu výstavy se podílelo Rakousko, Slovensko, Slovinsko, Česká republika, Chorvatsko, Maďarsko, Německo a Švýcarsko. Výstava byla postupně instalována ve všech účastnických zemích, které základní expozici doplnily svými exponáty. V Praze se výstava konala v Lobkovickém paláci v roce 1996. Studii pro katalog o Shakespearových hrách inscenovaných v daném období v Praze napsala Vilemína Pecharová z divadelního oddělení Národního muzea.

Zatím poslední výstavou, která vznikla ve spolupráci s mezinárodní organizací SIBMAS, byla v roce 2003 výstava japonského divadelního kostýmu. V Národním muzeu bylo vystaveno 118 exponátů, vedle kimon i pásy a čelenky ke kostýmům.

Každé dva roky pořádá organizace odborné kongresy, jejichž témata jsou problémy daného oboru. V letošním roce se konal kongres ve Vídni a jeho ústředním tématem bylo: „Divadelní sbírky v ofensivě“. Na kongresu mimo jiné zazněly i dva české příspěvky. Přednáška Zdeny Benešové, vedoucí archivu Národního divadla, pod názvem: „Digitalizace archivu Národního divadla“. Magdalena Štulcová z divadelního oddělení Městské knihovny v Praze vystoupila s příspěvkem: „Vzácné tisky divadelního fondu Městské knihovny v Praze a povodeň v roce 2002“. Text obou příspěvků je k dispozici na webových stránkách české národní organizace SIBMAS.

Národní středisko SIBMAS

Činnost českého národního střediska navazuje na práci československého střediska SIBMAS, které bylo založeno v Moravském muzeu v Brně

21. března 1991. Ustavující schůze českého národního střediska SIBMAS se konala 8. 6. 1993 v Divadelním ústavu v Praze. V souladu s posláním mezinárodní organizace SIBMAS sdružuje toto středisko české, moravské a slezské knihovny s divadelními fondy, muzea s divadelními sbírkami, archivy divadel a knihovny odborných škol. Hlavním cílem je výměna praktických i teoretických informací ze všech oblastí práce jednotlivých členů a spolupráce v rámci národních i nadnárodních projektů. Národní středisko v neposlední řadě plní funkci vědecké oborové základny v oblasti teatrologie v nejširším slova smyslu.

Členy národního střediska SIBMAS jsou následující organizace:

Knihovna NIPOS, Praha

Ve veřejně přístupné knihovně NIPOS uživatel nalezne: knihy - výběr z oborů kultury a umění, společenských věd; periodika - výběr z regionálních periodik, zpravodajů obcí a měst, odborných časopisů a ústředních deníků; informační materiály o místech a regionech ČR; statistická data o divadlech, hudebních souborech, galeriích, hvězdárnách, knihovnách, muzeích a památnících, památkách, o neperiodických publikacích, periodickém tisku a jejich vydavatelích.

Archiv Národního divadla, Brno

Národní divadlo v Brně má celkem dva archivy. První z nich je archiv zabývající se uměleckou dokumentací a druhý je hudební archiv. Archiv ND Brno zajišťuje sbírkovou, dokumentační a osvětovou činnost k historii a současnosti instituce českého divadla v Brně.

Moravské zemské muzeum - oddělení dějin divadla, Brno

Oddělení dějin divadla Moravského zemského muzea v Brně existuje od roku 1955. Vzniklo šest let poté, co bylo muzeum pověřeno správou sbírkového fondu Družstva českého Národního divadla, který tehdy čítal více jak 20 tisíc teatrálií a přibližně 3000 divadelních publikací. Tento komplex se stal fundamentem systematicky budované sbírky moravik v oblasti divadla.

Knihovna JAMU, Brno

Vysokoškolská knihovna JAMU poskytuje své služby studentům, pedagogům a zaměstnancům JAMU. Fond tvoří 80 000 knihovních jednotek: knihy, hudebniny, časopisy, bakalářské, diplomové, disertační práce, gramofonové desky, CD, videokazety.

Divadelní ústav - knihovna, Praha

Základním posláním knihovny DÚ je shromažďovat, zpracovávat, uchovávat a zpřístupňovat veškerou bohemistickou divadelní literaturu a periodika a výběrově divadelní literaturu zahraniční. Informační systém knihovny je včleněn do struktury Divadelního ústavu a přímo navazuje na činnost oddělení bibliografie a dokumentace. V současné době knihovní fond obsahuje přes 116 000 svazků odborné divadelní literatury, divadelních textů, literatury příbuzných oborů a periodik.

Muzeum loutkářských kultur, Chrudim

Úkolem muzea je shromažďovat, spravovat a zpřístupňovat široké veřejnosti i pro vědecké účely materiály vztahující se k historii i k současnému vývoji loutkového divadla. Podporovat rozvoj loutkářství a rozvíjet nejširší spolupráci s různými institucemi u nás i ve světě.

Městská knihovna v Praze – Divadelní a filmový úsek

Posláním divadelního a filmového úseku MK Praha je všestranné poskytování služeb odborné i širokému spektru laické veřejnosti. Zajišťuje nákup, zpracování, absenční a prezenční půjčování knih, časopisů a výstřížků. Zabezpečuje meziknihovní výpůjční službu, informační a bibliografické služby včetně přístupu do databáze MKP.

Slezské zemské muzeum, Opava

Oddělení si klade za cíl sbírat, ochraňovat, zkoumat a prezentovat materiály k historii a současnosti českého, německého a polského divadla na Moravě a ve Slezsku. Poskytovat služby partnerským institucím, odborné i široké veřejnosti a sdělovacím prostředkům. Sbírkou obsahují necelých 30 000 předmětů.

Národní muzeum v Praze – divadelní oddělení

Divadelní oddělení NM bylo založeno v r. 1924 jako součást knihovny NM a od r. 1930 je samostatným oddělením. Velké množství rozličných předmětů uložených v divadelním oddělení je rozděleno do šesti základních sbírek, a to sbírky: rukopisů; tisků; divadelních plakátů; výtvarná sbírka; sbírka zvukových záznamů a sbírka osobních památek a trofejí.

Knihovna divadelní vědy FF UK, Praha

Knihovna divadelní vědy FF UK patří k menším školním knihovnám. Je určena především studentům Filosofické fakulty UK. V omezené míře (prezenčně) ji mohou využívat i ostatní čtenáři. V roce 2001 došlo k rozdělení knihovny na část divadelní a filmovou.

Konzervatoř Duncan Centre, Praha

Knihovna a informační středisko bylo založeno v roce 1992 při státní škole Duncan Centre Konzervatoř. Úkolem informačního střediska je získávat, zpracovávat, uchovávat a zpřístupňovat informační prameny z oblasti oborů, které jsou v DC Konzervatoři vyučovány – především z oblasti současného tance. Mimo to plní klasické služby školní knihovny. Externím zájemcům je přístupna pouze po projednání s vedením školy.

Archiv Divadla J. K. Tyla, Plzeň

Základním posláním archivu je zajišťovat veškerý provozní materiál pro všechny soubory divadla, což v tomto případě znamená operu, operetu, činohru a balet. Dále má archiv za úkol shromažďovat a zpracovávat veškeré nové materiály, udržovat stávající materiály v dobrém stavu a zajišťovat notografické práce.

Knihovna DAMU, Praha

Knihovna slouží studentům a pedagogům školy. Má ve svých fondech cca 30 000 svazků odborné divadelní literatury (včetně diplomových prací absolventů DAMU a habilitačních prací pedagogů DAMU) a divadelních periodik, cca 900 titulů ostatních dokumentů (VHS, CD, MC, CDROM, DVD).

Knihovna a archiv Centra experimentálního divadla, Brno

Knihovna byla vybudována v letech 1996-1997 souběžně s archivem Divadla Husa na provázku a archivem CED, pro veřejnost je otevřena od prosince 1997. Knihovní fond tvoří: 2400 sv. teatrologické literatury, literatury příbuzných oborů, dramatických textů, beletrie, periodik, programů a scénářů DHNP zpracovaných v KP-systému.

Archiv Národního divadla, Praha

Fondy archivu Národního divadla a knihovny zahrnují: knihy, fond fotografií, divadelní cedule a plakáty, fond výstřižkový, fond pozůstalostí a spisový archiv zaměstnanců Národního divadla a fond korespondence.

Jak je z výčtu členů patrné, jedná se o různé instituce, které plní rozdílné funkce v rámci jednoho oboru. Najdeme zde tři skupiny institucí – knihovny, muzea a archivy divadel. Archiv divadla je pak chápán ve smyslu dokumentačně-informačního střediska, kde jsou shromážděny dokumenty týkající se umělecké činnosti dané scény. Muzea i archivy budují své vlastní knihovny, ale členem SIBMASu je zde instituce jako celek. Naopak některé z členských knihoven jsou součástí většího celku např. divadelní oddělení Městské knihovny.

Díky spojení v jedné oborové organizaci – SIBMAS – se tak dostávají do kontaktu a je zde vytvořen základní pracovní a komunikační prostor. Pracovní zasedání národního střediska SIBMAS se konají zpravidla 2x ročně – na jaře a na podzim.

Stejně jako mezinárodní organizace SIBMAS má i národní středisko své www stránky (adresa je: www.divadlo.cz/sibmas/). Na těchto stránkách jsou umístěny tzv. „matriční karty“ členů národní organizace. Jedná se o stručnou charakteristiku instituce, popis jejich fondů a sbírek, otevírací doba pro veřejnost a veškeré kontakty. Stránky dále obsahují zápisy ze zasedání, kongresové cestovní zprávy a oddíl aktualit a svým obsahem poskytují komplexní přehled o činnosti střediska.

Literatura:

Němečková, V.: Analýza srovnání on-line katalogů s divadelní tematikou. Praha: VOŠIS 2004. 1 CD

Nosálková, B.: Instituce a fondy teatrologické literatury v České republice, Praha: VOŠIS 2003. 101 s., příl.

Herman, J.: O paměti divadel podruhé. Divadelní noviny, 3, 1994, č. 10, s. 11.

Hantáková, H.: Národní středisko SIBMAS. Zprávy Divadelního ústavu, listopad/prosinec 1993, s. 49.